

תקנון פרס ון ליר לכתיבה מסאית לשנת תשפ"ד-2024

◆ מטרות הפרס

- להוקיר ולעודד כתיבה יצירתית, כתיבה שפורצת גבולות דיסציפלינריים, מציתה את הדמיון ומעוררת תודעה מרבצה בשעה שהיא מאירה מצבי קיום, דמויות ואפשרויות חיים ומשמעות במקום הזה ובעת הזאת בנושא השנתי של התחרות, כפי שייקבע מדי שנה על פי החלטת מכון ון ליר.

- לתרום לפיתוח כתיבה מסאית.

◆ אפיון "כתיבה מסאית" בעת הזאת

- הכתיבה המסאית היא הזמנה למחשבה לצאת למסע הרפתקאות. מסע כזה אינו שוטח טענה המאורגנת במסגרת דיסציפלינרית ועל פי כלליה. עם זאת, לא נובע מכך כי הוא נעדר חזון, אמירה או צורה: הוא מקבל, כנקודת מוצא, את הדיאלקטיקה של החקירה העצמית, ומזמין את המשתתפים. ות בו להכיר בה כחלק מהניסיון האנושי המשותף.

- הכתיבה המסאית מתרחשת על הטווח שבין אירוע (או אובייקט) יומיומי, אפילו מינורי, לבין מחשבה על השאלות הקיומיות שהוא מעורר; בין עלילה לבין רפלקסיה; בין חוויה סובייקטיבית לבין ניסיון מוקפד להבין את משמעותה לאור הזיקות המתקיימות בינה לבין ההקשר התרבותי, הפוליטי והחברתי שלה.

- לכתיבה המסאית יש קול מובהק, צליל מובחן המתנגן על המנעד שבין רגישות לבין תבונה ומעיד על הקשר בין משמעות הכתיבה לבין משמעות הנושא או החיים; בין השאלה הנורמטיבית (כיצד עלינו לחיות [ולכתוב]) לבין השאלה הסובייקטיבית (איך אנו מרגישים [וכותבים] לגבי הנושא או החיים).

◆ אמות המידה להערכת המסה

המאפיינים של כתיבה מסאית מייצרים אפקט על הקורא. הערכת טקסטים המועמדים לפרס תיעשה על פי השפעתם על חברי וחברות ועדת השיפוט לאור המאפיינים של כתיבה מסאית בעת הזאת המצוינים לעיל. מטבע הדברים, ההשפעה היא סובייקטיבית והערכותיהם של חברי הוועדה וחברותיה תתבססנה על התרשמות אישית של כל אחד ושל כל אחת מהם, לפי שיקול דעתו. הבלעדי.

◆ נושא התחרות לשנת תשפ"ד-2024: "הכנסת אורחים"

תגידו מיד אם אני מפריע
הוא אמר קשוננס מבעד ללול
ואני תכף מסתלק

אתה לא סתם מפריע
השקתי לו
אתה מטלטל את כל קיומי
קרנך תקא

אוה קילפי

האיש שנכנס מבעד לדלת ביתה של המשוררת מייצר הפרעה בקנה מידה מטלטל קיום. ההפרעה מתקבלת בכרכה משום שהמשוררת מכירה את האיש וכמהה לפריעת עולמה על ידו. ההפרעה היא תנועה של אהבה בין השניים, תנועה מטלטלת המשנה את פני הבית, את משמעותו הרגשית ואת האוהבים. אך מה אם האיש העומד על סף הבית אינו מוכר; אינו מושא אהבה נתונה מראש? ומה אם הזר הניצב לפתח הבית נתפס כמאיים? האם אפשר לייצר כלפיו תנועה של הכנסת אורחים? ולמה לעשות כן? האם אפשר לחשוב על איזו אתיקה שאינה ניתנת לרידוד לחשבון תועלתני, אתיקה שיייתכן שעמדה בבסיס יכולתה של רחל דרעי מאופקים להתגבר על האימה שוודאי חשה, ולנהוג

מנהג של הכנסת אורחים במחבל שפרץ לביתה ב-7 באוקטובר 2023? האם יכולת אנושית דומה מהדהדת בהתנהלותה של כוכבה לוי עם המחבלים במלון סבוי בתל אביב בלילה שבין 5 ל-6 במרץ 1975?

מעשה הכנסת האורחים של אברהם אבינו, המסופר בעשרת הפסוקים הפותחים את פרק יח בספר בראשית, נתפס כפרדיגמה המובהקת להכנסת אורחים. אברהם, היושב על סף ביתו, מבחין בשלושה אנשים. הוא אינו מכיר אותם ואינו שואל אותם מי הם, מה הביאם אליו ומה מבוקשם. אברהם רואה אותם ורוץ לקראתם. בהרף עין בוחנת, מתוך ריצה, הוא מזהה את צימאונם, זוהמתם, עייפותם ורעבונם, ומיידי מוסיף לרוץ, ולהאיץ באשתו, כדי לספק במהירות את כל צורכיהם. אברהם אינו יודע כי האנשים הם מלאכים. הוא רואה אורחים לא קרואים; בני אדם נזקקים. הוא נותן מענה למצוקתם האנושית בסדרת פעולות הכנסת אורחים. ההכרה שמדובר במלאכים מגיעה רק בשעה שהם מבשרים, בפסוק האחרון, על בואו המיוחל של הבן היחיד שייוולד לשרה אשתו הבאה בימים.

קריאה דאונטולוגית במעשה הכנסת האורחים, כפי שמציע לוינס, תעמוד בין היתר על התמורה המהותית שחלה בעצם קיומו של בית אברהם בעקבות פתיחת הבית לזולת: הבית השתחרר מעקרותו והפך לבית אחר, לבית המאופיין בתנועה פתוחה של פרוץ; לבית ששינה את פניו והפך לבית לדורות; לבית אינסופי. "האפשרות שהבית ייפתח לזולת", הוא כותב, "חיונית למהות הבית לא פחות מן הדלתות והחלונות הסגורים שבו" (עמנואל לוינס, **כוליות ואינסוף: מסה על החיצוניות**, 2010, עמ' 17). הכנסת האורחים היא סיטואציה אתית שבה האחר, השונה ממני, נכנס לעולמי ואני נדרשת להכיל את אחרותו, לרוץ אליו מפתח ביתי, לתת לו מקום בתוכי, מקום המשנה מני וביה את מקומי, את ביתי ואותי עצמי.

הכנסת אורחים זו היא תובענית. המערכת החיסונית שלנו מתגוננת מפניה ומפעילה אזעקת חירום: זרותו של האורח, רגליו המלוכלכות, הנזקקות שלו, אפשר גם שהקנאה והכעס שלו, עלולים לעכור שלווח, לטרוד מנוחה, להיחנות כאיום בפלישה, לפרוע עולם, להופכו על ראשו, לפרק את הבית, להחריבו. המארח עלול להפוך לאורח בביתו, מ-host ל-hostage, לכן ערובה בידי הפולש (ז'אק דרידה, **על הכנסת האורחים**, 2007, עמ' 100-130, ובייחוד עמ' 103). פוטנציאל השיבוש של הכנסת האורחים מגולם כבר בקרבה האטימולוגית בין *hospitalité* (הכנסת אורחים) לבין *hostilité* (עוינות), כפי שמצביע דרידה, בשעה שהוא מציע את ההלחם *hostipitalité*, כלומר הכנסת אורחים המכילה גם את פוטנציאל העוינות הטבוע בה (ז'אק דרידה, **היה שלום: לעמנואל לוינס**, 2009).

בימים שלאחר 7 באוקטובר 2023, דומה שפוטנציאל האיבה ממומש באופן המגיף לחלוטין את הפרדיגמה של הכנסת האורחים האברהמית למול המחסומים הביטחוניים, הפוליטיים, החברתיים, המגדריים והאידיאולוגיים המבקשים לבצר את הבית. אך אם "נאמר דיבור של אמת", כפי שכותבת דליה רביקוביץ בשיר "אהבה אמתית", בציר הדיאלקטי שבין המבצר לבין האוהל אנחנו ומנגנוני המדינה שלנו ממוקמים זה מכבר קרוב במיוחד לקצה המבוצר. בה בעת, בציר הזה הבית המבוצר הוא, כך מסתבר, גם הבית המופקר. האם בין הפנטזיה על הבית כמבצר סגור לבין הפנטזיה של הבית כאוהל פתוח ופגיע יכול להתקיים מין מרחב ביניים או, כפי שמציע הומי באבא, "מרחב שלישי", שמייצר סובייקט היברידי שמיקומו בין האורח למארחת, מרחב שמכוון ומערער גם יחד תפיסות הגמוניות של זהות ושל שייכות; מרחב של עמימות שמזמין תהליך מתמשך ורב-כיווני של משא ומתן, הטמעה והתנגדות – מרחב בתנועה גמישה בין מרחק לקרבה, בין המבדיל למשותף? גמישות זו, בתורה, היא המוציאה מהביון את זרע השינוי שתהליך המפגש ההדדי עשוי לחולל הן במארחת, הן באורח והן באופיים של מרחבי המפגש ביניהם.

המסה תתבונן בשאלות מעין אלה (או אחרות) בניסיון להבין את תנאי האפשרות של הכנסת אורחים, את משמעויותיה הפוליטיות, החברתיות, התרבותיות והפנימיות ואת הפוטנציאל שלה. התבוננות זו היא הזמנה להתארח ולארח במרחבי הפעולה של הדמיון האנושי.

◆ תנאי סף להגשת המסה לזועדת השיפוט

- היקף המסה המועמדת לפרס לא יעלה על 2,500 מילים.
- המסה תהיה כתובה בעברית או בערבית.
- המסה המועמדת לפרס תרם פורסמה או התקבלה לפרסום.
- המועד האחרון להגשת המסה לתחרות הוא יום שלישי, כ"ד בתמוז תשפ"ד, 30 ביולי 2024.
- את המסה יש לשלוח בעותק דיגיטלי בגרסת PDF לכתובת masot@vanleer.org.il.
- אין להוסיף את שם הכותבת. לעותק של המסה. יש לצרף למשלוח הדיגיטלי מסמך נפרד ובו שם המסה, מספר המילים שלה, שם הכותבת. ופרטי התקשרות: כתובת מייל ומספר טלפון. קובץ דיגיטלי נפרד זה יישמר בנפרד ולא ייחשף לעיניהם. של חברי. ות הוועדה, ובחינת המסות תיעשה בעילום שם.

- עובדי מכון ון ליר מנועים מהגשת מסה לתחרות.
- טקסטים שלא יעמדו בתנאים האמורים לעיל ייפסלו על הסף ולא יוגשו לוועדת השיפוט.

◆ **הרכב ועדת השיפוט**

- ועדת השיפוט תמונה על ידי ראש מכון ון ליר בירושלים (או מי שיוסמך לכך מטעמו) ותמנה עד שבעה (7) חברות. ים, ובכללם יו"ר הוועדה. הרכב הוועדה יכלול הן אנשי ונשות אקדמיה מובילים. ות בתחומי מדעי הרוח והחברה והן כותבות. ים ועורכים. ות של מסות שפורסמו בבמות ראויות, לפי בחירת ראש המכון. שיקול הדעת בבחירת החברים. ות הוא של ראש המכון בלבד, ולא תהיינה כלפיו או כלפי המכון טענות או תביעות כלשהן בהקשר הזה.

- חברות וחברי ועדת השיפוט מנועים מהגשת מסה כמועמדת לפרס.

◆ **הליך הבחירה**

מסות מועמדות לפרס שעמדו בתנאי הסף האמורים לעיל תועברנה, בעילום שם הכותב. ת, לבחינה מהותית של ועדת השיפוט.

- ועדת השיפוט תבחן את המסות המועמדות לפרס על פי אמות המידה הנגזרות ממאפייני המסה המצוינים לעיל, ובהתאם לשיקול הדעת הרחב המוקנה לחברי. ות הוועדה.

- ועדת השיפוט תקבע את סדרי עבודתה כראות עיניה והיא רשאית לקיים דיונים בהרכב מלא או בצוותים מצומצמים, על פי המלצת יו"ר הוועדה ולפי שיקול דעתה. החלטתה הסופית של ועדת השיפוט תתקבל ברוב דעות של כלל חבריה וחברותיה.

- במהלך הדיונים תהא ועדת השיפוט רשאית לעדכן את נוהלי עבודתה לפי המלצת יו"ר הוועדה ועל פי שיקול דעתה.

- בסיום תהליך השיפוט תיבחר מסה אחת כזוכה בפרס. הוועדה רשאית לבחור, על פי שיקול דעתה, מסה או מסות נוספות (שמספרן לא יעלה על שלוש) הראויות לציון לשבח.

- דיוני ועדת השיפוט יהיו חסויים.

- החלטת ועדת השיפוט היא סופית, מחייבת ובלתי ניתנת לערעור.

- לאחר החלטת ועדת השיפוט על המסה הזוכה בפרס, וגם על המסות הזוכות בציון לשבח, אם יהיו כאלה, יוסר החיסיון מעל שמות הכותבות. ים של מסות אלה.

- הרכב ועדת השיפוט יהיה חסוי עד להחלטה הסופית על המסה הזוכה בפרס ועל המסות שוועדת השיפוט מצאה אותן ראויות לציון לשבח, אם יהיו כאלה. אם תיחשף הזהות של חבר. ה בוועדה, הוא. היא יוחלף. תוחלף בחבר. ה אחר. ת שימונה. תמונה לפי שיקול דעתו של יו"ר המכון (או מי שהוסמך לכך מטעמו).

- ועדת השיפוט תנמק את הטעמים שבגינם מצאה את המסה ראויה לפרס, ובמקרה של ציון לשבח של מסה או מסות, גם את הטעמים שבגינם ניתן ציון זה.

- ועדת השיפוט תקבל את החלטותיה הסופיות לא יאוחר מחלוף ארבעה חודשים מהמועד האחרון להגשת המסות המצוין בתנאי הסף להגשת מסה לעיל.

◆ **הפרס וציונים לשבח**

- סכום הפרס לכותבת. המסה הזוכה הוא 10,000 ש"ח.
- המסה זוכת הפרס ומסה או מסות שוועדת השיפוט החליטה לציין לשבח תפורסמה בכתב העת "הזמן הזה".
- טקס חלוקת הפרס יתקיים במכון ון ליר בירושלים סמוך למועד פרסום המסה או המסות. הטקס ישודר / יקודם / יצולם באמצעים המקובלים אצל המכון ולפי שיקול דעתו.
- עצם הגשת המסות לתחרות מהווה הסכמה של הכותבים.ות לפרסום המסות, כאמור, ולהשתתפות בטקס חלוקת הפרסים.
- זכויות היוצרים במסות הזוכות תהיינה לכותבים.ות, אך למכון יינתן רישיון שימוש בלתי מוגבל בהן, לרבות לצורך פרסומן בתווך דיגיטלי, כמקובל במכון.